

วารสารแพทย์แพทย์เขต 4-5 และการวัดดัชนีผลกระทบการอ้างอิง

Region 4-5 Medical Journal and Impact Factor Measurement

สุนัย จันทรฉาย พ.บ.,

Sunai Janchai M.D.,

การวัดดัชนีผลกระทบการอ้างอิงในวารสารระดับสากลนั้น เริ่มจาก Eugene Garfield ได้ก่อตั้ง Institute for Scientific Information (ISI) ในปี 1960 ปัจจุบันคือ Thomson ISI มีการรวบรวมฐานข้อมูลดัชนีการอ้างอิง และพัฒนาเป็น Science Citation Index (SCI) ใน version SCI-Expanded มีวารสารด้านวิทยาศาสตร์สาขาต่างๆ รวบรวมไว้ 8,718 ชื่อ โดยรายงานข้อมูล impact factor (IF) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการรายงาน Journal Citation Report (JCR)^{1,2}

Impact factor (IF) เป็นการคำนวณอัตราการถูกอ้างอิงในช่วงเวลา 1 ปีของบทความของวารสารที่ตีพิมพ์ในช่วง 2 ปีก่อนตอบบทความทั้งหมด ในช่วงเวลานั้น มีข้อถกเถียงว่า IF สามารถบอกถึงคุณภาพ ความสำคัญ และการถูกมองเห็น (visibility) ของวารสารได้เพียงใด มีปัจจัยต่างๆ ที่จะทำให้ IF เบี่ยงเบนไป ได้แก่การอ้างอิงตนเอง (self citation) การที่วารสารที่มี IF สูงมีโอกาสจะถูกอ่านและอ้างอิงมากกว่าอิทธิพลของผู้เขียนบางคนและบทความบางบทความของวารสาร ประเภทของบทความและประเภทสาขาของงานวิจัย และผลประโยชน์ทับซ้อน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม IF ก็ยังได้รับการยอมรับในการประเมินคุณภาพวารสารโดยทั่วไป เนื่องจากการวัดผลกระทบต่องานวิจัยทำได้ยาก^{3,4}

การพัฒนาวารสารแพทย์เขต 4-5 มีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีงานวิจัยและบทความที่มีคุณภาพ เกิดอรรถประโยชน์ต่อระบบสาธารณสุข และอีกประการคือ เพื่อสนับสนุนความก้าวหน้าทางวิชาการของบุคลากร ภายใต้ข้อจำกัดของนโยบายที่หน่วยงาน ซึ่งเป็นหน่วยปฏิบัติ ไม่ได้เป็นหน่วยงานด้านวิชาการหรือด้านการศึกษา ถือว่าไม่มีภารกิจในเรื่องการวิจัยโดยตรง ดังนั้นจึงดำเนินการโดยการผลักดันที่ไม่พอเพียง กรณีนี้เป็นปัจจัยหนึ่งที่สะท้อน สถานการณ์ และศักยภาพเรื่องการวิจัยและนวัตกรรมของประเทศ

ในแง่ของคุณภาพของวารสารในระดับสากลหรือนานาชาติ จะใกล้เคียงกันเพราะองค์ประกอบทางวิชาการที่กำหนดไว้คือ คุณสมบัติของทีมนบรรณาธิการ (editorial board) ผู้ทบทวนวรรณกรรม (peer-review) นั้นสูงเกินบริบทของพื้นที่ แต่ในระดับประเทศโดยการสมัครเข้าเป็นสมาชิกของศูนย์ดัชนีอ้างอิงวารสารไทย (Thai-Journal Citation Index Center; TCI) ซึ่งมีระบบ "gate way" ที่ะบันทึกการอ้างอิงแบบอัตโนมัติ และคำนวณ ดัชนีผลกระทบการอ้างอิง (journal impact factor; JIF, IF) ค่าความเร็วของบทความที่ถูกอ้างอิง (journal immediacy index; JII) ตามการนิยามของ ISI ปัญหาคือ ยังมีการอ้างอิงถึงวารสารในประเทศไทย

น้อยมาก แม้แต่วารสารไทยที่ถูกอ้างอิงในวารสารนานาชาติ เช่น Southeast Asian J Trop Med & Public Health และส่วนใหญ่เป็นการอ้างอิงโดยเจ้าของผลงานเอง ตั้งแต่ปี 2551 ถึงปี 2556 มีวารสารในฐานข้อมูล TCI 260 ชื่อ มีวารสารเพียง 15 ชื่อ ที่มี IF อย่างต่อเนื่อง สามารถดูรายชื่อของวารสารและ IF ได้ที่ website ของ TCI วารสารใน TCI ที่มีคุณภาพบางส่วน จะถูกคัดเลือกเข้าสู่ฐานข้อมูล Asean Citation Index (ACI) ต่อไป และนอกจากนั้นยังมีวารสารหลายชื่อที่ไปปรากฏในฐานข้อมูลนานาชาติ เช่น Scopus, Thomson Reuter⁵

การเข้าสู่ฐานข้อมูลของ TCI ไม่ได้มุ่งเน้นเรื่องการวัดหรือการมี IF แต่มุ่งเน้นให้ต้องมีการพัฒนาคุณภาพวารสารด้านการบริหารจัดการ การกลั่นกรองให้มีคุณค่าทางวิชาการ องค์ประกอบของทีมนบรรณาธิการผู้ทบทวนวรรณกรรม ซึ่งต้องการการมีส่วนร่วมจากเครือข่ายเขตสุขภาพที่ 5 สอดคล้องกับการเป็นวารสารทางการแพทย์ของเขต และประการสุดท้ายเพื่อให้ผลงานที่มีคุณภาพได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับประเทศ

เอกสารอ้างอิง

1. Garfield E. The history and meaning of journal impact factor. JAMA 2006;295:90-3.
2. Intell ectaul property & science ; Science citation ilder expanded.
3. Seglen PO. Why the impact factor of journal should not be used for evaluation research. BMJ 1997;314(7079):498-502.
4. Zietman AL. Too much impact? Scientific journals and the "impact factor". Int J Radiat Oncol Biol Phys 2014;90(2):246-8.
5. ประวัติความเป็นมาของศูนย์ดัชนีอ้างอิงวารสารไทย. [วันที่สืบค้น 27 มี.ค. 58]. เข้าถึงได้จาก URL: http://www.kmutt.ac.th/jif/public_html/history.html